

DONIESIENIA Z BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

Sesja tematyczna 2 (23 maja, 12:00 – 13:30)

Moderatorka: Prof. Grażyna Kmita

1. Obciążanie obciążonych i podlewanie ogrodów. Jak nauczyciele rozumieją edukację klimatyczną?

Magdalena Budziszewska (Wydział Psychologii UW), Katarzyna Stojek

Wraz z nasilaniem się zmian klimatycznych edukacja klimatyczna jest wprowadzana do szkół na całym świecie. Jednak instytucje edukacyjne często borykają się już z wieloma problemami, takimi jak wypalenie zawodowe pracowników, stres, brak czasu i pogorszenie się stanu zdrowia psychicznego. Dlatego też przekazywanie informacji na temat kryzysu klimatycznego wymaga zwrócenia uwagi na potrzeby nauczycieli, którzy muszą radzić sobie ze złożonością edukacji klimatycznej, oraz na ogólną kulturę szkoły. W ramach projektu jakościowego przeprowadzono wywiady z trzynastoma nauczycielami biologii. Wyniki pokazują, że nauczyciele często obawiają się, że temat ten będzie stanowił zbyt duże obciążenie dla uczniów, którzy już teraz cierpią z powodu stresu, przepracowania i braku możliwości działania. Nauczyciele często łączą wysokiej jakości edukację klimatyczną z potrzebą dbania o dobre samopoczucie uczniów oraz tworzenia przestrzeni sprzyjającej rozwojowi. Ponadto zidentyfikowali potrzebę zdobywania i systematyzowania wiedzy, rozwijania krytycznych kompetencji emocjonalnych oraz zacieśniania współpracy z innymi nauczycielami i instytucjami szkolnictwa wyższego. Edukacja klimatyczna wymaga stworzenia odpowiedniej przestrzeni dla nauczycieli do rozwoju oraz ponownego przemyślenia kultury szkolnej jako całości.

2. Embodied experience of diagnosis: an autoethnographic exploration of bodily doubt and healing in scoliosis

Weronika Grantham, Ejgil Jesperesen, Maciej Płaszewski (Faculty of Physical Education and Health in Białą Podlaską, Józef Piłsudski University of Physical Education, Warsaw)

Biomedical research on adolescent idiopathic scoliosis has predominantly focused on anatomical deformity, clinical management, and treatment outcomes, while the lived, embodied experience of diagnosis has received far less attention. Experiences such as fear, shame, loss of bodily trust, or changes in bodily self-perception are difficult to capture through conventional biomedical or quantitative approaches. This presentation demonstrates how evocative autoethnography can serve as an innovative qualitative approach for exploring the psychological and embodied dimensions of medical diagnosis experience. The method was chosen because it enables a multidimensional exploration of lived experience, integrating personal narrative, embodiment, reflexive analysis, and cultural interpretation. Drawing on personal memories, reflective journals, and embodied practices of living with scoliosis, the study examines how medical diagnosis may transform a person's relationship with their body. Particular attention is given to the emergence of bodily doubt: a disruption of bodily trust and familiarity, following the experience of medical screening, diagnosis, and treatment during adolescence. The autoethnography also explores processes of healing and re-embodiment through dance and somatic movement practices, which enabled the development of somatic self-awareness and renewed trust in bodily experience. By situating personal experience within broader cultural and medical contexts, the study illustrates how evocative autoethnography can illuminate aspects of illness experience that often remain invisible in biomedical research.

3. "Nas nikt nie przewidział": doświadczanie tożsamości płciowej przez transpłciowe osoby w spektrum autyzmu

Aleksandra Budzisz (Uniwersytet Warszawski), promotorka: Ewa Pisula (Uniwersytet Warszawski)

Coraz więcej badań wykazuje, że dysforia płciowa występuje znacznie częściej wśród osób w spektrum autyzmu niż w populacji ogólnej (Kallitsounaki, Williams, 2022). Zarówno doświadczenia

osób w spektrum autyzmu, jak i transpłciowych to niezwykle wrażliwy temat. Szczególnie transpłciowość jest kwestią, o której w Polsce wciąż mówi się niewiele. Zrównuje się ją z dysforią płciową, co często prowadzi do patologizacji i skupienia się wyłącznie na aspekcie cierpienia (Kłonkowska, Dynarski, 2020). Priorytetyzacja badań ilościowych przyczynia się do uproszczeń, które nie zawsze oddają złożoność doświadczeń osób transpłciowych, a w konsekwencji często prowadzą do niewystarczającego zrozumienia tematu, również przez specjalistów i personel medyczny. Podobne trudności dotyczą badań osób w spektrum autyzmu. Wraz z poszerzającymi się kryteriami diagnostycznymi i uwzględnieniem fenotypów inne niż męskie, temat autyzmu wymaga coraz bardziej zniuansowanego podejścia, a przede wszystkim, uwzględnienia głosów osób samorzeczniczych. Celem badania było poznanie perspektywy osób w spektrum autyzmu utożsamiających się z płcią inną niż oznaczona przy urodzeniu. Tego jak doświadczają swojej tożsamości płciowej, w jaki sposób się u nich kształtowała oraz jakie mają potrzeby. Przeprowadzono częściowo ustrukturyzowane wywiady z dziesięcioma osobami, które zaliczają się do tej grupy. Wśród nich były transpłciowe kobiety, mężczyźni oraz osoby na spektrum niebinarności. Na podstawie wypowiedzi osób uczestniczących w badaniu wyłoniono główne tematy dotyczące między innymi punktów wspólnych tożsamości płciowej i autystycznej, wsparcia społeczności queerowej, specyficznych trudności w procesie tranzycji oraz wolności jaką daje życie w zgodzie ze swoją tożsamością. Badanie pokazuje z jakimi specyficznymi problemami mierzą się transpłciowe osoby w spektrum autyzmu oraz pozwala na kontynuowanie dalszych badań w zgodzie z głosem i zapotrzebowaniami samych osób, których ta kwestia dotyczy.

4. Wizualizacja jako metoda i przedmiot analizy jakościowej na przykładzie badania nad procesem tranzycji płci

Joanna Jaka Tarnawska (Uniwersytet Warszawski)

Zachodnia refleksja naukowa aż do początków XX w. tradycyjnie uznawała myślenie pojęciowe za najwłaściwszy sposób wyrazu samowiedzy psychologicznej człowieka. Założenie to przejawia się także w metodyce badań jakościowych, na gruncie których zastosowanie myślenia obrazowego czy wyobraźni wizualnej występuje niemal wyłącznie w roli technik uzupełniających centralną narrację pojęciową. Celem wystąpienia jest zaprezentowanie pełnej procedury badawczej, w toku której

wizualizacja stanowiła podstawową technikę pozyskania danych o charakterze narracji obrazowej, wraz z przykładem jej idiograficznej, dwupoziomowej analizy. Podstawę prezentacji stanowią badania autorki nad procesem tranzycji osób transpłciowych, przeprowadzone w 2023 roku na Uniwersytecie Warszawskim. Za punkt wyjścia doboru metody posłużyła sytuacja dyskursu społecznego wokół problematyki nienormatywności płciowej, charakteryzująca się znacznym zróżnicowaniem i szybką dezaktualizacją dotychczasowych aparatów pojęciowych, odniesieniem do głębokich warstw tożsamości człowieka i obejmowaniem grupy społecznie marginalizowanej i powszechnie niezrozumianej. Posługując się metodą synektyki Williama Gordona, opartą o logikę analogii, autorka jako punkt odniesienia wskazała sytuację wyłaniania się tradycji filozofii platońskiej i właściwą Platonowi technikę wyrażania swojego doświadczenia poprzez mitopoetycki obraz.

Metoda wizualizacji i myślenia obrazowego jest także szeroko stosowana w praktyce psychoterapeutycznej i pracy grupowej w nurtach takich jak terapia Gestalt czy psychologia analityczna C. G. Junga. Jej zastosowanie we współczesnej metodologii badań społecznych zaproponowane zostało w publikacjach Cynthie Stuhlmiller i Rolfa Thorsen (1994), Iaina R. Edgara (2004) a także Angeli Simpson i Phila Barkera (2007). Zaprezentowany zostanie stworzony na ich podstawie scenariusz badania, składający się z jednej wizualizacji próbnej oraz trzech właściwych, poświęconych przeszłości, teraźniejszości oraz przyszłości procesu tranzycji, wyrażonych poprzez metaforę drogi. Zastosowanie metody zilustrują fragmenty uzyskanych narracji obrazowych. Ukazany zostanie także przykład analizy tego rodzaju materiału, oparty o zasadę podwójnej hermeneutyki Anthoniego Giddensa. Wystąpienie zamknie refleksja nad ograniczeniami zaprezentowanej metody, powiązanymi z nią obciążeniami, ale także jej potencjałem w badaniach nad grupami, których możliwość wytworzenia własnej narracji pojęciowej podlega społecznemu ograniczeniu.

5. Macierzyństwo na uchodźctwie: doświadczenia ukraińskich matek w Polsce

Joanna Boruszak-Kiziukiewicz (Uniwersytet Warszawski; Instytut Matki i Dziecka); Grażyna Kmita (Uniwersytet Warszawski; Instytut Matki i Dziecka); Maryna Klimanska (Ivan Franko National University of Lviv); Inna Haletska (Ivan Franko National University of Lviv; WSB Merito University

in Gdańsk); Olena Trombovetska (University of Silesia in Katowice); Zhanna Kuchvara (Polish Association for Transactional Analysis, Ukrainian Association for Transactional Analysis)

Badanie analizuje doświadczenia ukraińskich matek uchodźczyń mieszkających w Polsce po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku. Na podstawie dwudziestu wywiadów półstrukturyzowanych przeprowadzono refleksyjną analizę tematyczną, w której wyodrębniono pięć tematów: (1) macierzyństwo jako centralna oś życia w migracji, (2) podtrzymywanie codziennego funkcjonowania dziecka, (3) partner jako wsparcie, brak lub tło doświadczeń macierzyńskich, (4) negocjowanie praktyk wychowawczych w nowym kontekście kulturowym oraz (5) życie w warunkach niepewności. Wyniki wskazują, że macierzyństwo w czasie wojny było doświadczane w warunkach stałego zagrożenia i niepewności, gdzie codzienna opieka nad dzieckiem współwystępowała z obawą o jego bezpieczeństwo. To doświadczenie kształtowało decyzję o wyjeździe, w której dziecko stawało się głównym punktem odniesienia. Po przyjeździe do Polski badane opisywały zmianę w kierunku bardziej stabilnej i przewidywalnej codzienności, możliwej dzięki poczuciu bezpieczeństwa.

We wszystkich narracjach macierzyństwo wyłania się jako główny obszar organizujący życie na uchodźctwie. Matki opisują podtrzymywanie codziennego funkcjonowania, regulowanie własnych emocji oraz adaptację do nowych warunków instytucjonalnych i kulturowych przy jednoczesnym priorytetowym traktowaniu dobrostanu dziecka. Zwracają także uwagę na różnice w praktykach wychowawczych, szczególnie większy nacisk na autonomię dziecka, dialog i wyrażanie opinii w Polsce. Badanie pokazuje, że macierzyństwo w sytuacji przymusowej migracji kształtowane jest zarówno przez ograniczenia strukturalne, jak i codzienne praktyki opieki, podkreślając relacyjny i dynamiczny charakter rodzicielstwa w warunkach przemieszczenia.